דלא כתיב בה אנן ידעינן ביה באונסא דפלניא לאו מודעא היא, מודעא דמאי אי דגיטא ודמתנתא, גלויי מילתא בעלמא היא ואי דזביני והאמר רבא לא כתבינן מודעא אזביני? לעולם דזביני ג)ומודי רבא היכא דאנים וכמעשה דפרדיסא א)דההוא גברא דמשכין פרדיסא לחבריה לתלת שנין, בתר דאכלה תלת שני חזקה אמר (א) אי מזבנת לי מוטב ואי לא, כבישנא לשטר משכנתא ואמינא לקוחה היא בידי" כה"ג כתבינן מודעא: אמר רב יהודה האי מתנתא טמירתא לא מגבינן בה, היכי דמי "מתנתא טמירתא? אמר רב יוסף דאמר להו לסהדי זילו אטמורו וכתבו ליה ואיכא דאמרי אמר רב יוסף דלא "אמר להו "תיתבו בשוקא ובבריתא ותכתבו ליה" מאי בינייהו? איכא בינייהו סתמא, אמר רבא והויא מודעא לחברתה, אמר רב פפא הא דרבא ב)לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דההוא גברא דאזל לקדושי איתתא אמרה ליה אי כתבת לי כולהו נכסיך הוינא לך (ב) ואי לא, לא הוינא לך, אזל כתביה לה לכולהו נכסי, אתא בריה קשישא, א"ל: "וההוא גברא מה תהוי עליה" אמר להו לסהדי "זילו אטמורו בעבר ימינא" וכתבו ליה, אתו לקמיה דרבא, אמר להו: "לא מר קנה ולא מר קנה, מאן דחזא סבר משום דהויא מודעא לחברתה ולא היא, התם מוכחא מילתא דמחמת אונסא הוא דכתב לה אבל הכא מר ניחא ליה דליקני ומר לא ניחא ליה דליקני. איבעיא להו

סתמא

דלא כתיב בה אנן עדים ידעינן באונסא דפלניא · שאונס גמור יש לו ומכירין אנו איזה אונס, אי לא כתב בה הכי אלא סתמא כתבו "פלוני אמר לנו שנאנס": מודעא דמאי, אי · במודעא דמסר אגיטא ואמתנה לא צריך כולי האי אלא כיון דמודע לסהדי "דהאי גיטא שאני נותן לאשתי אנוס אני בו ולא ברצון נפשי (ג) עשיתי לפיכך דעו שאני מבטלו בפניכם "וכן המתנה שאני מקנה לפלוני אנוס אני ואיני מקנה אותה ברצוני תהא מבוטלת, אע"ג דלא ידעי סהדי אונסא דיליה הרי גט והמתנה בטלין: גלוי מילתא בעלמא היא · כלומר הרבה בני אדם יוכלו לידע אונסו דכיון דאינו מקבל ממון במתנה ובגט זה שנותן, אם איתא דניחא ליה ליתנה מדעתו למה לו למסור מודעא, ואי לא ניחא ליה ליתן למה לו ליתן גט ומתנה, אלא ודאי נאנס בגט ובמתנה זו הלכך אין צריך לפרש אונסו דלא דמי לזביני דהתם צריך לפרש דאיכא למימר סתם מוכר, לא ברצונו מוכר אלא משום חסרון מעות והלכך איכא למימר דמסר מודעא דקסבר היום ולמחר כשיהיו לי מעות מפיקנא מודעא ותבענא ליה לדינא ויחזור קרקע שלי ואני אשלם מעותיו אבל הכא אם ברצון נפשו נותן גט ומתנה בלא אונס למה כותב מודעא בחנם לא יתן גט ולא איצטריך לכתוב מודעא אלא ודאי אנוס הוא ומשום הכי תקינו בגיטין דלא למיכתב גיטא עד שיבטל הבעל כל מודעות שמסר וכך הוא מפורש בערכין בפרק האומר משקלי עלי (דף כא:) אמר רב ששת האי מאן דמסר מודעא אגיטא מודעיה מודעא פשיטא לא צריכא דעשייה ואדליה מהו דתימא כיון דאדליה בטולי בטליה למודעיה קמ"ל עד דאמר בטלתיה ואימא כיון דאדלי בטליה ולא צריך לפרושי דבטליה ואמרינן א"כ נתני 'וכן אתה אומר בגיטי נשים כופין אותו עד שיתן' אמאי קתני "עד שיאמר רוצה אני" אלא קמ"ל עד דמפרש דבטליה ודוקא מודעא שיש בה אונס אבל בלא אונס אי טעין ואמר גט שאעשה לא יהא גט אין זה ביטול דכיון דלא נאנס כלל אנן סהדי דגמר בלבו בשעת מעשה לעשותו גט גמור ולא מהני ביה ביטול דקודם כתיבה אלא א"כ ביטלו אחר כתיבה: (ד) גלויי מילתא בעלמא היא · כלומר די לנו בגלויי מילתא בעלמא דלא חיישינן אם תתגלה מילתא או לא דסברא היא דאנים כדפרישית: ואי דזביני · שמוסר מודעא שנאנס ולפיכך לא הויא מודעא עד שיעידו העדים שמכירין באונסו משום דאיכא למימר דלא אנים אלא השתא למעות צריך והיום ולמחר ליבעי למיהדר בההיא מכירה כשיזדמנו לו מעות ולפיכך מסר השתא מודעא לבטל מכירתו: לא כתבינן מודעא אזביני · נראה לי טעמא דרבא משום דאמרינן לקמן בפירקין (דף מח·) (ה) הלכתא תליוה וזבין זביניה זביני ולא אמרן אלא בשדה סתם שכפאוהו למכור אחת משדותיו והוא בירר מעצמו אחת מהן ומכרה דלא הוי אונס אבל בשדה זו לא כו' והלכך לא כתבינן מודעא אבשדה זו' הא לא הוי זביניה זביני ולא צריך מודעא אלא יביא עדים שאנסוהו ותיבטל שטר מכירה בלא שום מודעא אבשדה סתם הא הוי זביניה זביני ואין אונס בזה השדה שהרי מדעתיה בירר ומכר את זה השדה ומודעא זו שיכתוב פסולה היא דמודעא בלא אונס לאו כלום היא, ומיהו רב הונא דאמר לקמן ג) תליוה וזבין זביניה זביני חזינן דאכשר מודעא אזביני, דלית ליה הך סברא דרבא: ומשני מודי רבא דכתבינן מודעא היכא דאנים · (ו) כה"ג דמעשה דפרדס דלקמן דמתוך פחד שמפחידין אותו להפסיד הפרדס לגמרי בלא דמים קמזבין ליה ואין בלבו למכור לגמרי אלא עד שינצל מן הפחד, הכא ודאי כתבי' מודעא דהא אונס גמור הוא דאי לא מזבין ליה מערער למחזיק יפסיד אותו המחזיק למערער בטענותיו (והכא) הוא דאמרי נהרדעי דצריך למיכתב אנו יודעים ביה כו': האי עובדא דפרדסא פר"ח היאך ידעו העדים באונס של בעל הפרדס דאם בפני עדים אמר לו המחזיק טענות דלקמן אין צריך מודעא אלא יעידו ששמעו לזה המחזיק שבא בעקיפין על בעל הפרדס ויטול בעל הפרדס את שלו וכך פירש אתא מריה דפרדיסא גבי סהדי ואודעינהו הני מילי שרוצה זה לגזלו פרדס (ז) בטענותיו ואמר להו אנא תבענא ליה קמייכו ושמעו מיניה דטעין זבינתא ניהלי ולית לך עלי ולא מידי ובתר הכי א"ל בחשאי אנא מזבינא לך ואמר ליה כתוב לי שטר מכירה שלא בפני כדתנן כותבין שטר למוכר אע"פ שאין לוקח עמו והביאהו לי ואתן לך הדמים והלך זה וסיפר לעדים מה שאמר לו זה לכתוב לו שטר מכירה וכן עשה וקודם שכתב ומסר השטר מכירה אמר לעדים אתם שמעתם שטוען לקוחה היא בידי זה ג' שנים ואנא כתבנא ליה שטר מכירה כמו שאמר שלא בפניו ואקבל הדמים השתא מסר אנא מודעא קמייכו דלאו ברעות נפשי מזביננא להאי פרדיסא אלא משום דכפר במשכנתא ובתר הכי תבענא ליה לדינא ומפקינא לה מיניה על ידי שירצה שטר מכירה זה שמהיום ואני אוציא המודעא לפניו המבטלתו והוא לא יתן לבו לטעון ולומר שג' שנים היתה לקוחה לו הקודמין לשטר זה: כה"ג · שמפסיד הכל אם לא ימכור מודי רבא דכתבי מודעא: מתנתא טמירתא · מתנה טמונה לקמיה מפרש: לא מגבינן בה · דשמא נתנה לאחר כבר או לעשותה מודעא לחברתה נתכוין כדלקמן: איטמורי · הטמינו עצמכם: ס"ג ואיכא דאמרי אמר רב יוסף דלא אמר להו תיתבו בשוקי ובבריתא · לא ציום לכתוב בשווקים וברחובות אלא סתם אמר להו כתובו: איכא בינייהו סתמא · שאמר להו כתובו סתם ולא אמר להם איטמורו וגם לא ציום לכתוב בשוקי ובבריתא: ללישנא קמא דרב יוסף כשרה וללישנא בתרא פסולה דצריך לומר להם "כתובו בשוקא וחתמוה בברא" ובפירוש ר"ח גרסינן דאמר להו לא תיתבו בשוקא ובבריתא ואי אפשר לומר כן דלשני לשונות דרב יוסף משמע סתמא כשרה: בשוקא ובבריתא · לעין כל כתובו לו: אמר רבא והויא · הך מתנתא טמירתא מודעא לבטל חברתה שטר מתנה או מכירה גלויה וכשרה שנכתבה אחרי כן על שדה זו לאדם אחר דלכך כתבה להך טמירתא דלא לחזיק בהאי שדה האיך בתרא: אלא מכללא איתמר · וטעות הוא: אתא בריה קשישא · קודם כתיבת השטר לאשה: אמר להו לסהדי · קודם שנכתב שטר האשה: זילו איטמורו בעבר ימינא · באותו מקום: וכתבו ליה · לבני ויקדם שטרו ויגבה הכל: לא מר קנה · הבן משום דהויא טמירתא: ולא מר קנה · האשה משום 'דטמירתא הויא לה מודעא לבטלה: ולא היא · דמתנה טמירתא כמאן דליתיה היא ולא הויא מודעא: דמחמת אונסא · שאינה חפיצה בו אא"כ יכתוב לה הלכך לא גמר בלבו להקנות לה אלא עד שישאנה ויחזור בו והלכך התם הוא דהויא במקום מודעא: אבל הכא · דליכא טענת אונס בבתרייתא לא הויא מתנה טמירתא קמייתא מודעא לבתרייתא שהיא עשויה כתקנה לבטלה, דבקמייתא לא ניחא ליה דליקני הואיל ועבדה טמירתא, אבל אחרון שנעשה לו שטר ראוי ניחא ליה דליקני, שמעינן מהכא דמתנתא טמירתא לא הויא מודעא לחברתה אלא היכא דאיכא אונס בבתרייתא 'אונס דמוכח' אבל בלא אונס ניחא ליה דליקני:

סתמא

איכא דאמרי אמר רב יוסף דלא אמר להו תיתבו כו' · אהך גירסא קשה לר"י מאי קבעי מאי בינייהו הא בהדיא פליגין בסתמא ועוד דפסקינן לקמן הלכתא דחיישינן בסתמא וא"כ היכי מגבינן כולהו מתנתא כיון דאינו אומר לסהדי כתבו בשוקי (ח) ובריתא ומיהו לפי שנוהגים עתה לכתוב בשטרי מתנה ואמר לנו מתנה זו כתבוה בשוקא וחתמוה בברא הלכך כי אמר להו כמי סתמא דעתו לומר כמו שכותבים בשטרות ובימי האמוראים לא היו נוהגים לכתוב כך לכך היה צריך לומר להם בפירוש כתבו בשוקא כו' ור"ח גרים דאמר להו לא תיתבו בשוקא ברא וקרי ליה סתמא שאינו אומר להם להטמין עצמו ואומר שלא לפרסם והיינו סתמא (ט) כלומר לא פרסם ולא הטמינם אבל כותבו לא חשיב סתמא וכשר לפר"ח ולפיכך מה שנהגו לכתוב בשטרות מתנה זו כתבוה בשוקא וחתמוה בברא אינו אלא לשופרא דשטרא ומיהו לישנא דסתמא לא משמע הכי:

שלא

עין משפט
נר מצוה

ק א מיי' פ"י מהל' מכירה הל' ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רה סעיף א:

קא ב מיי' שם הל' ג ופ"ו מהל' גירושין הל' כ ופ"ה מהל' זכייה הלכה ד סמג שם וסי' כ טוש"ע שם סעי' ב וסי' רמב סעי' א וטוש"ע אה"ע סי' קלד סעי' א:

קב ג ד מיי' פ"י מהל' מכירה הל' ד סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רה סעיף ו:

קג ה מיי' פ"ה מהל' זכייה הל' א ב ופ"ט שם הל' ב סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רמב סעי' ג ד ה:

קד ו ז מיי' שם פ"ט הלכה ה סמג שם טוש"ע שם סעי' ט וס"י:

קה ח ט מיי' שם וה' ג טוש"ע שם ובסעיף ח:

נושא

האם כשרות
מודעא תלויה
בידיעת
האונס או
המוכר (ונו')
1-בגט
2-במתנה
3-במכר

נושא/מבנה

◇ ב' לשונות
ברי"יוסף להסביר
מהו "מתנתא טמירתא"-דלא
מגבינן ביה

רבינו גרשום

דלא כתיב בה. עדים גופייהו ידעו באונסיה לא מודעא היא: מודעא דמאי. צריכה למכתב בה ידעינן באונסיה אי דגט או דמתנה שמכריחין אותו ליתן הכא לא צריך למכתב ידעינן באונסיה דהאי גלוי מלתא בעלמא דכיון שכפאוהו ועל כרחו נתן משום דאינו מקבל כלום אלא נותן: ואי מודעא דזביני. שכפאוהו למכור אמרת דצריכי למיכתב ידעי' באונסיה: והאמר רבא לא כתבי' מודעא לזביני. שמאחר שמקבל הוא דמים מיד גמר ומכר לו · ומודי רבא בזביני היכא דאנים דומיא דהאי מעשה דפרדיסא אע"ג דמקבל זוזי דכתבי' ליה מודעא וצריך למכתב ידענא באונסה: האי מתנה טמירתא. שאמר כתבו לי בהחבא לא מגבינן בה דשמא כבר נתנה לאחר: בשוקי בריתא · כלומר בגלוי לעיני הכל לא יכתבו: איכא בינייהו סתמא. ללישנא קמא אי אמר להו סתמא זילו כתובו הואיל דלא אמר להו זילו איטמרו הויא מתנה וללישנא בתרא אמר להו זילו כתובו לא הויא מתנה עד דאמר להו לסהדי תיתבו בשוקי בריתא ותכתבו ליה: אמר רבא והויא מודעא לחברתה. שאם כתב מתנה טובה לחד כתובה וחתומה בשוק או בברא והדר אותה מתנה עצמה כתבה לאחר בטמירתא אינה מתנה לא זו ולא זו דשניה הוה מודעא לחברתה ראשונה דהא לא ניחא ליה דראשון קונה הואיל וכתב לשני ושניה טמונה היא כגון האי מעשה: בעבר ימינא. באותו מקום: דמחמת אונס הוא דכתב לה. דלא מיקדשה ליה אי לא כתב לה כל נכסיה: אבל הכא. דהיכא דכתב לראשון מתנה גלויה ולבתר הכי כתב ליה לאידך בטמירתא להאי אמרינן דניחא ליה דליקני [ולא]הוי מודעא

מסורת הש"ס

א) ב"מ עב. : ב) [ברכות סי' ות"ג]: ג) [דף מז: מח: וע"ש בפי' הרשב"ם]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ליה אי מזבנת: (ב) שם הוינא לך לאיתתא ואי לא: (ג) רשב"ם ד"ה מודעא וכו' ולא ברצון נפשי אני עושה לכך הם בגט לפיכך דעו וכו' בטלין דגלויי מילתא וכו' בגט זה ובמתנה זו וכו' אלא לו מעותיו וכו' ולא יצטריך לכתוב כצ"ל והד"א: (ד) ד"ה גלויי מילתא כצ"ל ואות ד' נמחק: (ה) ד"ה לא כתבינן וכו' לקמן בפירקין אמר רבא הלכתא וכו' ואין כאן אונס בזה השדה שהרי מדעתו בירר: (ו) ד"ה ומשני מודה וכו' דאנים כה"ג וכו' ואין בלבו וכו' והכא הוא דאמרי: (ז) ד"ה האי עובדא וכו' נגזלו פרדס זה בטענותיו וכו' ומודעא שלפניו המבטלתו והוא לא יתן אל לבו: (ח) תוס' ד"ה איכא וכו' בשוקי ובריייתא ומיהו יש לומר לפי שנוהגים וכו' ואמר לנו שטר מתנה: (ט) בא"ד והיינו סתמא דלא פי' לא פרסום ולא הטמנה אבל וכו' וכשר לפר"ח ולפי מה שנהגו: